СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. — РІК XXXVIII. — Ч. 56. — Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 10. березня, 1930. — VOL. XXXVIII. — No. 56. — Jersey City, N. J., Monday, March 10, 1930. — THREE CENTS.

ГУВЕР ПРО БЕЗРОБІТТЯ

КАЖЕ, ЩО В 36 СТЕЙТАХ ПРАЦЯ ЙДЕ НОРМАЛЬНИМ ХОДОМ. ЗА 60 ДНІВ БЕЗРОБІТТЯ БУДЕ ДОВЕДЕНЕ ДО НОРМАЛЬНИХ РОЗМІРІВ І В ІНШИХ СТЕЙТАХ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер відбув конференцію в справі безробіття з секретарями Лемонтом і Дейвисом, а по конференції заявив, що тільки 12 стейтів справляє ще урядови труднощі з усуненням безробіття. Але й у тих стейтах прийде до нормального стану на протязі найближчих 60 днів. Президент не хотів вичислити по імени тих 12 стейтів. Його заяву уважають відповідю на критику сенаторів у справі безробіття.

До цеї заяви додав секретар праці Дейвис, що тепер маємо всього 1,250,000 безробітних більше, як мали минулого року в тім самім часі.

НАРАДА В СПРАВІ БЕЗРОБІТТЯ.

НАДІЮТЬСЯ УЧАСТИ 1,000 РОБІТНИЧИХ ДЕЛЕҐАТІВ.

НЮ ЙОРК. — З рамени „Емердженсі Коміті ан Унемплоймент" влаштовують наради, щоби зарадити безробіттю Ню Йорку. Наради скликують організації, які є в звязку з Американською Федерацією Праці. Соціялістична партія заявила рівнож свою участь.

Про ту конференцію повідомлено мейора Вокера, а він заявив, що попре кожде змагання до усунення безробіття. Зазначив одначе, що місто обтяжило вже свій буджет до можливої найвищої границі у видатках на розбудову й більше видати не в силі.

КАТОЛИЦЬКІ ЕПИСКОПИ ПРОТИ ОКУПАЦІЇ.

ПОРТ О ПРЕНС. — Гуверова комісія для розсліду відносин в Гайті познайомилася рівнож і з опінією католицького епископату. Населення Гайті є головно католицьке, а епископи є білої раси й самі Французи, чужинці. Архиепископ Конен заявив в імени 5 епископів, що вони прихиляються до бажань населення і заявляються за усунення американської окупації. Вони подають, що по всіх церквах будуть правити богослуження з радости, як скінчиться американська окупація. Епископи заявили, що вони учать, що це є ненормальне, коли вільний край є під окупацією иншого краю, а тимсамим мусять заявитися за звільнення Гайті зпід опіки Злучених Держав.

Кажуть, що католицькі епископи незадоволені з американської окупації головно тому, що там переведено розділ держави від церкви й усунено церкву від впливів у школі.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ЛІДЕРИ В ТЮРМІ.

НЮ ЙОРК. — Пять комуністичних провідників на чолі з головним своїм лідером, Фостером, сидять у тюрмі й ждуть на переслухання. Обжаловують їх за підюджування демонструючих до бунту і походу на Ситі Гол.

Д-Р КУК ВИЙШОВ З ТЮРМИ.

ВАШИНГТОН. — Полярний дослідник Фредерик А. Кук, який твердить, що він перший дійшов у 1908 р. до північного бігуна, відсиджував від 5 літ вязничу кару за обманства, яких допустився при продажі нафтових шерів. За це засуджено його на 15 літ тюрми. За примірне поведення в тюрмі випущено його вже тепер, даруючи решту кари, себто 10 літ тюрми.

ВЕР НЕ КАНДИДУЄ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Републиканський бос, Вилієм С. Вер, вкінці зрезиґнував з сенаторства й заповів, що попиратиме кандидатуру секретаря праці Дейвиса на сенатора, а Френсиза С. Бравна на ґовернора.

МОЖНА КУПУВАТИ АЛЬКОГОЛЬ.

БОСТОН. — Суддя Джеймс М. Мортон вирішив, що купівля алькоголю не є нарушенням федерального прогибіційного закона.

ПОМЕР ТЕАТРАЛЬНИЙ МАГНАТ.

НЮ ЙОРК. — Помер Абрагам Линколн Ерлянґер, голова театрального синдикату, котрий контролював американські театри, а тимсамим був великою фіґурою у театральному світі. Залишив біля $75,000,000 маєтку.

ҐВЕЙЛЕН МАЄ СВОЇХ ШПІОНІВ.

НЮ ЙОРК. — Поліційний комісионер Ґвейлен заявив, що він не боявся комуністичної демонстрації в Ню Йорку, бо знав наперед усі детайлі щодо демонстрації. Він ствердив, що має у комуністичній партії своїх людей, які йому всьо доносять.

СПАРАЛІЖУВАЛО 80 ЛЮДЕЙ.

ОКЛАГОМА СИТІ (Оклагома). — Місто затрівожене, бо захорувало 80 людей, а лікарі не знають причини хороби. Всі пацієнти не можуть рухати руками й ногами і подобають на спаралізованих. Лікарі є тої думки, що це параліж, який наступив наслідком уживання поганих алькоголічних виробів.

БАТЛЕР У ПАЦИФІСТИЧНІЙ МІСІЇ.

НЮ ЙОРК. — Д-р Никлас Батлер, президент Колюмбійського університету, вибрався в довгу дорогу до Европи, щоби поширити ідею пацифізму. В першу чергу відвідає він Італію, де поговорить з Мусолінім, а потім поїде до Франції, Німеччини й Анґлії. Виїхав він від імени Карнеґієвської Мирової Фундації.

ТРЕБА ПЛАТИТИ ЗА ОГЛЯДИНИ.

НЮ ЙОРК. — Норт Джермен Лойд подає, що побиратиме по $1 від тих, котрі схочуть оглянути наймодерніший і найскорший корабель, „Европу". Кажуть, що в той спосіб здержать натовп та зберуть дещо на покриття шкоди, яку наносить компанії того рода корабельні візити.

Taras Shevchenko.

MY TESTAMENT.

When I die, remember, lay me
Lowly in the silent tomb,
Where the praire streches free,
Sweet Ukraine, my cherished home.

There, 'mid meadow's grassy sward,
Dnieper's waters pouring
May be seen and may be heard,
Mighty in their roaring.

When from Ukraine waters bear
Roling to the sea so far
Foeman's blood, no longer there
Stay I where my ashes are.

Grass and hills I'll leave and fly,
Unto throne of God I'll go,
There in heaven to pray on high,
But, till then, no God I know.

Standing then about my grave,
Make ye haste, your fetters tear!
Sprinkled with the foeman's blood
Then shall rise your freedom fair.

Then shall spring a kinship great,
This is a family new and free.
Sometimes in your glorious state,
Gently, kindly, speak of me.

Translated by Dr. A. J. Hunter.

ЛЮБОВНА ТРАГЕДІЯ.

В селі Жабокрики, повіт Дубно, мала місце ось яка трагедія: Дочка жида-купця, Сура, покохала сільського парубка. Мала вона намір вихреститися і вийти за нього заміж. Батько Сури, хотячи відвести її від цього наміру, в ночі вдав, що спить і буцімто крізь сон говорив з духом свойого батька який грозив смертю Сурі, якщо вона вихреститься. Чуючи це Сура зі страху покинула коханого, одначе по кількох днях знайдено її трупа в ріці.

АРЕШТУВАННЯ ГОЛОВИ „СЕЛЬРОБУ".

У т-ві столярських робітників „Згода" у Львові окрадено касу при помочі підроблених ключів. Як підозрілого поліція арештувала Мих. Химчина, бувшого кандидата до сойму від „Сельробу", голову тієї партії на львівський округ і бувшого кандидата до управи Каси Хорих у Львові.

ВЕҐЕТАРІЯНСЬКИЙ РЕЖИМ У РОСІЇ.

Ресторани в Москві мають на думці запровадити 11 „безмясних днів" на місяць. Цього засобу вживається, щоби заощадити мясні резерви. Большевицькі власти завели „веґетаріяльні дні" і в инших центральних містах прим. у Харкові.

ЧОМУ НЕБО Є ГОЛУБЕ?

Довший час думали люде й учені, що погідне небо має тому голубу краску, що сам воздух є голубий. Така думка була помилковою і тому ніяк не могли люде вияснити таких наприклад явищ, чому небо при сході і заході сонця закрашується на ріжні краски, або чому на рівнику синява неба переходить майже у фіолєтну краску, а під бігуном у зелену. Щойно під кінець минулого століття ствердили учені, що синява неба це наслідок відповідного заломлювання проміннів світла в дрібнесеньких частинках пороху, водної пари та кришталів леду, що гуляють у воздусі. Чим більше цих порошинок, пари чи кришталів леду у воздусі, тим краска неба темніща і навпаки. Соняшні проміні, які падуть на землю прямо, слабше заломлюються, перебігають, крізь полосу пороху і пари коротшою дорогою і через те теж синява неба на рівникови, в нас і на бігуні буває ріжна. І тому теж небо при сході і заході сонця є інше ніж в полудне, а зокрема при заході сонця, через те, що у воздусі є більше порошинок і пари, небо грає богатшими більш ріжноманітними красками, ніж це при сході.

СМЕРТЬ „ТВОРЦЯ НІМЕЦЬКОЇ ВОЄННОЇ ФЛЬОТИ".

У санаторії в Ебенгавзен (Баварія) помер на запалення горла Альфред Фрідріх фон Тірпіц, колишній командант німецької воєнної фльоти. Соціялістичні й ліберальні газети, подаючи вістку про його смерть, відносяться критично до його діяльности. Зате консервативні газети приписують йому заслугу сотворення німецької фльоти.

100 ШЛЮБІВ — 80 РОЗВОДІВ.

„Рабочая Москва" повідомляє, що 1929 р. у Москві було 29,560 шлюбів і 23,758 розводів, а 557 жінок вийшло заміж застерігаючись згори, що буде „тимчасовий шлюб". Отже виходить, що на 100 шлюбів Москва має 80 розводів.

І В ЮҐОСЛАВІЇ ФАЛЬШУЮТЬ.

В Марбурґу викрила поліція банду, яка занималася фальшуванням банкнотів по 1000 динарів. Досі заарештовано 22 членів цеї банди.

ПРОБА АМАТОРСЬКОГО ТЕАТРУ НЕДОЗВОЛЕНА.

Дня 4. II. підчас проби аматорського гуртка в читальні „Просвіти" в Монастириськах явився постерунковий Бурко в товаристві інших поліцієнтів і переконував присутніх, що це відбувається „нелеґальне політичне зебране". Хоч присутні переконували, що це проба аматорської вистави, то постерунковий позаписував усіх і заявив, що потягне їх до відповідальности.

ПІСЛЯ ДЕФРАВДАЦІЇ В КАСІ ХОРИХ МІСТА ЛЬВОВА.

Про дефравдацію у Касі Хорих у Львові писалося в пресі вже дуже багато. Як довідуємося, дефравдант Йосиф Гуль, урядовець Каси Хорих, який присвоїв собі 9,000 золотих, ціле своє життя будував на зраді й обманах. Як тільки у Львові закріпилась польська влада, Йосиф Гуль покинув гр.-кат. обряд і явно опинився в польськім таборі. Як довго Каса Хорих була під впливом ППС, цей добродій був загорілим соціялістом; колиж верх узяв ББ, то Йосиф Гуль покинув соціялістів, перейшов до ББ і став членом організації урядовців, які підпирали цей політичний табор. За це його іменовано касієром, хоч деякі урядовці остерігали комісаря Каси Хорих, щоби не віддав каси в непевні руки цього карієриста. За півтора місяця свого урядування в Касі Хорих цей касієр нагосподарив для себе 9,000 золотих.

ПРОФЕСОРИ БУНТАРІ?

Румунське міністерство внутрішніх справ занимається подіями в Балачанці, де антисемітські аґітатори підпалили жидівські доми. Слідство пробувало кузистівських студентів в Кишиневі, що здемолювали цукорню „Варшава" і вибили вікна в жидівських склепах, виявило, що ватажками вандальських учинків є мабуть два професори теольоґії. Їх потягнуть до відвічальности.

ПРОБИВ НОЖЕМ СВОЮ НАРЕЧЕНУ.

Тадей Ґродзіцький із Галича посварився зі своєю нареченою, Марією Кернякевичівною з Межигореця, і в сварці пробив її ножем, після чого сам зголосився на поліції в Станиславові і казав себе арештувати. Поранену наречену відвезено до лічниці.

СВІТОВИЙ ПЛИВАК.

В Ріо де Жанейро (Бразилія) звісний пливак Ражерьо Мелло переплив без перерви Ґванаґара залив. Він плив 1 годину 29 минут і 19 секунд.

КОМУНІСТИЧНА АҐІТАЦІЯ В НІМЕЦЬКІЙ АРМІЇ.

„Н. Ф. Прессе" подає з Берліна, що серед німецької армії викрито цілий ряд комуністичних гнізд, які мали на меті ширити між військом комуністичну літературу та устну пропаганду. Минулого ще року арештовано 4 вояків комуністів, яких засуджено на довголітню тюрму, між ними комуніста Шнеллера. Міністер війни поручає військовому командуванні звернути більшу увагу на комуністичний рух серед війська. Особливо сильно поширена комуністична пропаганда серед німецької воєнної фльоти.

ЛИСТ АЙНШТАЙНА ДО АРАБІВ.

З Єрусалима пишуть, що в арабській газеті „Фалястін" появився лист відомого вченого, автора теорії релятивности Айнштайна. Лист цей звернений до арабського населення Палестини, а в цьому листі Айнштайн пише, що будуччина народів лежить у взаїмнім порозумінню усіх народів та що агресивний шовінізм веде лиш до загибелі. Айнштайн як Жид радить Арабам зрезиґнувати з Палестини, за що Жиди помогли6 Арабам опанувати краї середнього Сходу. Лист Айнштайна характеристичний тим, що Айнштайн, так як і всі апостоли порозуміння і згоди між народами, хочуть осягнути цю згоду коштом ворогів своєї нації.

МОРСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ПОЧИНАЄ НАНОВО ПОВНІ НАРАДИ

АМЕРИКА Й АНҐЛІЯ СТОЯТЬ ТВЕРДО ЗА ОБМЕЖЕННЯ.

ЛОНДОН. — Морська конференція почала нині наново повні засідання всіх делеґатів. Хоч се перше засідання не зробило нічого для самої справи, мимо сього делеґати вийшли з неї з оптимістичним настроєм і вірою в остаточний вислід конференції.

Слідуюче засідання визначено на понеділок. За суботу й неділю має відбутися богато менших конференцій. Анґлійські й американські делеґати певні, що їм удасться переперти обмеження морських зборужень. Мек Доналд сподівається закінчення конференції перед початком буджетової дебати в анґлійському парляменті, що має наступити 14. квітня.

АНҐЛІЙСЬКА ГАЗЕТА ПРО БЕЗРОБІТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЛОНДОН. — Лондонський „Таймс" пише в довшій передовиці про безробіття в Америці. Стаття приписує гостре безробіття в значній мірі недавному крахови на Вол стріті, але самі основні причини безробіття бачить: перше, в постійному поширенню вживання машинерії на місце людської сили; по друге, застрашаючому розмахови промислового розвою в Америці.

З сього стаття робить заключення, що в Америці будуть періодичні безробіття та що число безробітних буде за кождим разом побільшуватися. Другим наслідком сього процесу буде те, що люде, які покінчили 50-тий рік життя, будуть нежиточні в модерним американським промислі. З часом сей рік зменшиться, так що згодом стануть викидати з фабрик щораз молодших людей.

Стаття не вірить у те, щоби механізація промислів давала більше занятя робітникам. Зарадою на всі недостачі може бути тільки якесь справлення суспільних умов. Се однак покищо ще неможливе в Америці з її слабо розвиненим робітничим рухом. Сей рух ледви тепер здобувається на домагання 5-дневого тижня праці.

Найбільше з усього треба вже тепер збирати дані про безробіття.

ЗАПОВІДАЄ ВІЙНУ ПРОТИ МОСКВИ.

КОПЕНГАҐА (Данія). — Німецький письменник Людвік Рен, автор книжки „Війна", виголосив тут на комуністичних зборах відчит, у котрих заповідає війну проти Росії.

Сю війну буде, на його думку, вести Польща й Румунія, котрі нині вже видають половину своїх буджетів на воєнні цілі. За ними однак будуть стояти Анґлія й Америка. Німеччина в війні офіціяльно участи брати не буде, але буде доставляти оруже.

Данські соціялісти в газетах висміюють думку Рена як звичайне большевицьке позование на мучеників міжнародного капіталізму.

ГОЛЯНДІЯ Й НЕ ДУМАЄ ВИЗНАВАТИ МОСКВУ.

ГАҐА (Голяндія). — Голяндський міністер заграничних справ заявив публично, що чутки про близьке визнання большевицького уряду Голяндією є виссана з пальця бляґа.

Голяндський уряд може колись про се визнання думав, але постановив опісля приглянутися, як инші держави вийдуть на такому визнанню. Маючи тепер перед собою практику Анґлії, Німеччини й Франції, Голяндія зовсім не думає про визнання.

Міністер заявив, що він хотів би зробити щось для виратування від переслідувань християн і жидів у Росії, але він не думає, щоби протестами можна щонебудь зробити.

ЧИСЛО ЖЕРТВ ПОВЕНИ У ФРАНЦІЇ РОСТЕ.

ПАРИЖ. — Дальші обчислення втрат у людях з виливу рік у Франції показують, що навіть останні обчислення, які подавали число жертв на пів тисячки, можуть показатися заниськими. В одному повіті Тарн добуто з води коло триста трупів утоплеників. Число домів, заваленних повінню, подають на 10,000.

Перед урядом стоїть тепер важке завдання поборювати не тільки голод в околицях, навіщених повінями, але й пошести, які ширяться через голод, і негиґієнічні умовини життя людей у тих околицях.

В околицях, де вода вступилась, вже почалася відбудова краю. В богато місцевостях населення ще далі живе в таборах.

АНҐЛІЙСЬКИЙ УРЯД В ІНДІЇ ДАЄ ВІДМОВНУ ВІДПОВІДЬ НА УЛЬТИМАТ ҐАНДІ.

АҐМАДАБАТ (Індія). — У відповідь на ультимат індуського провідника Магатми Ґанді до анґлійського уряду віцекороль Індії видав коротку відповідь, у котрій каже, що Ґанді збирається робити крок, котрий нарушує закон і може легко заколотити мир і порядок.

Того самого дня анґлійський уряд арештував Валабгая Пателя, одного з головних прибічників Ґанді. Супроти сього арешту Ґанді заявив, що він мусить змінити свої первісні пляни та почінати акцію скорше. Він закликає своїх стоpонників покидати працю вже в найближчу неділю, щоби таким страйком вимусити на Анґлії признання Індії „самостійности", себто становища домінії в британській імперії.

Проти такого розуміння самостійности виступила ґрупа Іенґара, котра домагається повного відорвання від британської імперії.

Ситуацію не мало комплікує тревожний від кількох уже тижнів страйк залізничих робітників. На недавних зборах страйкарів у Бомбею один скрайний провідник радив, щоби страйкарі вибирали зпоміж себе вибранців, які мають класти-ся на залізничі тори перед поїздами та в сей спосіб здержувати рух.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on Marcl 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.0
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order
Телефон „Свободи": Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838

Адреса: "SVOBODA" P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПАМЯТИ РЕВОЛЮЦІОНЕРА Й ПРОРОКА.

Ріжні хвилі переживав український нарід. Деякі з них були такої великої історичної ваги, що заважували на нашім народі через довгі століття. І великих людей не бракувало українському народови. Бували й такі, що їх розмах, як от за Хмельниччини, потрясав цілою нацією й добував з неї велику силу. Але все це блідне у порівнанню з тим потрясенням, яке викликала серед нашого народа та невеличка книжка, яку назвав Шевченко „Кобзарем". І блїднуть всі ті величні діла тих величних революційних постатей, які видала козаччина чи пізніша доба, в порівнанню з революційною постаттю того, що не був в силі навчитися військового ремесла й стати звичайним салдатом. Перо Шевченка було остріше від найострішої шаблі, а слово його палкіше від мови найбільших революціонерів світа. Дотого життя його було апостольське й мучениче. Бо як усі великі пророки, так і Шевченко переплатив своїм життям сміливість своїх ідей, та видержав, не похитнувся і відійшов з тим, що — встане правда й встане воля.

Вже тиждень по його смерти сповнилася мала частина його бажань. Появився царський маніфест, яким скасовано кріпацтво. Цього надіялися, але в тих темних часах цього вже таки ніхто не уявляв собі, що на Україні можуть ще заревіти українські гармати, що з кріпаків стане ще державний нарід, що Україні усміхнеться воля. Тільки пророчий дух Шевченка бачив це майбутнє. І саме те, що Шевченко в тих найтемніших часах так фанатично вірив у відродження українського народу й ту віру вмів своїм могутнім словом перещіпити у серця маловірів і недовірків, робить Шевченка таким велитом, що йому рівного бути у нас не може. Шевченко жив у таких часах, коли буквально ніхто не вірив, щоб українському народови усміхнулася воля у виді самостійної української держави. Наші тодішні діячі, а було їх всього кілька осіб, були культурниками і політичними мрійниками, які ніяк не знали, як нам розвязатися з нашими відвічними ворогами. Аж Шевченкове могутнє слово розкрило це пекло, яке нанесла Україні Москва. Він рівнож вказав і на ту страшну трагедію, яка походила від цього, коли наші „ясновельможні гетьмани" накладали раз-у-раз з Польщею. Тому і виявив себе безкомпромісовим соборником, який рівною мірою трактував наших національних ворогів і добачував розвязку нашого визволення і державної незалежности у великій революційній боротьбі, коли то український нарід окупить свою волю вражою, злою кровю. Отсе Шевченкове слово жде ще на своє здійснення. А сьогодня воно ще більш актуальне, ніж було тоді, коли його писано.

Д-р ОСТАП ГРИЦАЙ.

„ЖИВА ДУША ПОЕТОВА СВЯТАЯ..."

СЛОВО В 69-ТІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

(10. III. 1861—10. III. 1930)

TARAS SHEVCHENKO
The Greatest Ukrainian Poet
Born March 9, 1814 — Died March 10, 1861.

„...Меніж, мій Боже, на землі
Подай любов, сердешний рай,
І більш нічого не давай!"

Шевченко: „Молитви" (1).

Так — предивно жива, предивно невміруча для нас свята душа найбільшого сина, наймогутнішого поета всієї України, Тараса Шевченка. Її посмертна живучість для наших поколінь уже протягом семи довгих десятиліть, десятиліть епохальних переоцінок трохи не всіх духових вартостей минулого, це живучість одинокого у своїм роді пів-релігійного, пів-героїчного культу поета, що став для нас просто видимим втіленням духа і судьби Рідного Краю. Скажеш те скромне по собі слово Шевченко, і от зараз, з силою ґеніяльного натхнення, і ніби по волі якогось чарівного зазиву не людину бачиш і не одиницю в її життєвім відмежуванні, **а безмежжа просторів.** Просторів від землі до небес, від овиду до овиду світа тихого, краю милого — **нашої України.** У творах багатьох инших, дуже великих і багато славніших у світі поетів, ніж Шевченко, зустрічаєш найчудніші замисли, найштудерніші форми вислову і захоплюючі слова про всеобіймаючу творчу думку, та проте ти не тратиш ніколи з очей самого поета, ти раюєш його хистом і хвалиш його, і хвилі над його твором пригадуються тобі як хвилі самотної розмови з любою людиною. А в Шевченка мов на перекір тому, що він скрізь промовляє до нас безпосередно, що найважливіші і найбільш для нас незабутні його твори це тільки його туга і його сльози, його пориви і його скарги, його гнів і його прокльони, в цього наскрізь і вщерть особистого Шевченка, кажу, завжди перспектива свобідного, ввесь світ України розкриваючого простору. Від його першої поеми **„Причинна" (Петербурґ, 1838)** аж до останньої, на смертній постелі, **„Чи не покинуть нам, небого" (Петербурґ, 1861),** поем, написаних ним на зненавидженій ним московській чужині, завжди в Шевченка ота близкість до всесвіта української природи й життя, та чудова животворна і приснуприсуща звязь з усім і з усіми, що поза ним, яка утотожнює його з Україною, як поняття всеціло рівнорядне, хотілосяб сказати иноді, по гордим словам:

„Україна — це я".

І цей прометеїзм в нього, це всеціле злиття з найглибшою душею світа Рідної Землі як невсипущо чуваючий орґан її любови і її ненависти, її поривів і її лютого бунту проти всякого ворога, це тут, в Шевченка, на-причуд дивуюче знамя духа людини, що вийшла з найтемніших низів, з найвужчих вузин, з найдушливіших скрутів людського життя, що його до викупу Тараса з кріпацтва назвеш властиво ні людським, ні життям узагалі. Того страшливого життя кріпацького парія, в царській Росії, кріваваленого від дитини побоями злої мачухи і жорстокого пяниці-вчителя, жертого ненаситними тривогами, злиднями, голодом тіла і голодом душі, а далі життя панського лакейчука, в трійливій атмосфері поміщицького передпокою та тупої, порабощеної челяди, — словом життя, згадуваного ним ще 1849 р. вражаючими словами:

„І золотої й дорогої
Мені, щоб знали ви, не жаль,
Моєї долі молодої,
А иноді така печаль
Оступить душу, аж заплачу!"

В усьомуж тому, таксамо як опісля в інфернах царських тюрем і варварських заслань, знову десятиліттями, трохи не до самої смерти, була для нього скрізь і всюди **самозрозуміла небезпека звуження, обмеження духового овиду до нікчемної перспективи віконця кріпацької нори в Кирилівці, панського передпокою, тюремної ґратки і царського каземату, перспективи прибитого життям „я",** для якого світ поза ним — перестає істнувати. Адже могло заважити на тому ще й те, що Шевченко — Словянин, та ще дотого Українець. У Словян же з роду нема спокійної рівноваги духа Германина або Анґльосаксона, нема їх відпорної енерґії та несхитности характеру, і нема непримиримости в завзятім прямуванні до одної цілі. Ми пригадаймо тільки з якогонебудь вирізка нашого громадянськокго життя, як то легко зражується українська людина до всього; з яким легким серцем вона кидає кожну роботу, коли є якісь трудності, або коли її „я", мовляв, не може достроїтися до инших, і як застрашаючо легко підлягає наша українська людина руйнуючим впливам зовні. Ось — **нині українська радянофільська преса в Галичині і на еміграції** далеко від казаматів та чрезвичайок червоних царів теперішньої Москви, комуністичний кат ні не мучить їх ні не примушує до послушання собі, а проте — скількиж ганебного спідлення в неї, який моральний розклад під напором московських впливів! **І це так в нас, в нації Шевченка, того самого Шевченка, що вкинений судьбою в найглибший глиб московського пекла — все одно, царського чи червоно-царського! — зберіг свою душу від усякого зломання і всякої зради, не поклонився ні царям ні їх прислужникам, важився отверто ненавидіти і проклинати зраду, рабство, підлоту і нікчемність слабодухів навіть у найстрашніших муках свого запроторення, і поза своєю особою не стратив ніколи з очей чудово великого, чудово дорогого світа своєї України.** А все те тільки в силу того, що він любив цю свою Україну **великою, безмежною любовю.**

„І більш нічого не давай—" каже наш поет в тій, наведеній мною поетичній молитві своєї душі, в якій молить свойого Господа любови для себе, начеб любов для нього — найкоштовніший талізман усього істнування, розвязка всього, що є тайною буття, і найважніше з усього, чого треба в життю людині. Але якщо Шевченкова любов до Рідної Землі була така могутня, що вона змогла вгорнути своїми архангельськими крилами все минуле і все майбутнє України, кожну її суспільну верству і кожну людину, ввесь трагізм її судьби і всю красу її природи, то це так тому, що **висше тієї любови не ставляв Шевченко нічого ні нікого.**

Бо хтож із нас не пригадує тут його вражаючого слова з поеми **„Сон" (1847, Орськая):**

„Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що прокляну святого Бога,
За неї душу погублю".

або його апострофи до Бога, коли він, ота на ділі віруюча людина, з глибини своєї любови до замучених невольників, заступаючися за них, каже в поемі **„Юродивий" (1857):**

„А ти, всевидящеє око!
Чи ти дивилося з висока,
Як сотнями в кайданах гнали
В Сибір невольників святих,
Як мордували, розпинали
І вішали? А ти не зна́ло?
А ти дивилося на них
І не осліпло? Око, око!
Не дуже бачиш ти глибоко!
Ти спиш в кіоті..."

Це любов абсолютна, неподільна і непримирима з нічим, що є вороже її захопленню, і тому момент ненависти в неї, лютої, жагучої і грізної ненависти до всього, що топче і крівавить лоно укоханої Рідної Землі, тут таксамо все присущий і живий, як і момент раювання подихом України. Шевченкова любов до вітчини — це любов ісповідника і фанатика, любов середновічного Хрестоносця до Божого Гробу, любов, що виживається в поемі **„Гайдамаки"** крівавими картинами найстрашнішої, незрозумілої для нинішнього читача помсти, а в цілім ряді самотних розмов поета з Україною екстазами захоплення і стогонами болю, що межують уже тільки на волос з деліріями шаліття. Бо може якомусь поетові з духовою перспективою віконця його самотної робітні тай внуреної в себе душі — а таких поетів саме сьогодня в нас доволі багато — булоб доволі скласти у хвилях відчаю Рідного Краю отакого собі чепурненького вірша з гладенькими римами і ритмами, трохи підсолодженого словами обовязкового жалю, і трохи підкрашеного підрахованими фразами пристойно патріотичного обурення, а зрештою — співаймо про себе! Але для Нього, для Духа України, для Шевченка, що витає незримий і незбагнений в кожний час над її хорошими горами, голубими степами, могилами і байраками, гаями і полями, і чує тут трепіт кожної самотної билини, кожного листка на червоній калині і на високій тополі? Знає кожний сплеск хвилі укоханого брата Дніпра, знає кожний тихесенький спів дівчини під вербою і кожну сльозу, що пливе там, в убогих хатах, — для нього наступ кожного ворога на Україну, це все ціла руїна, пожар, землетрус, **Голгофта Найсвятішого.** Тоді всі заслони його душі роздираються раптом від гори додолу, до найглибших її пропастей, мов заслони святині Єрусалима у хвилю останньої муки Христа. І тоді ті його слова на верхівях Голгофти розпнятої України, це псаломи, від яких тремтять небеса і захитується велич Господа; це проклони, що валять у грузи престоли лютих царів, це заспіви бунту міліонів проти міліонів, тимбільш грізні і вражаючі, що вони поки-що самотні як він, і як його Голгофта.

„— Щось страшне співа-
[ють" —

кажеться в нього раз в поемі „Гайдамаки". І це страшне, невмолиме, **демонічне** в Шевченка, все одно, чи воно пожаром глухої півночі бухає в його картинах гайдамацької чи козацької помсти, чи в його Каїновій распрі з Господом, чи в його малюнках злого в людині, чи в малюнках царської самоволі і в малюнках рабського упідлення запроданців — це страшне, кажу; воно й мірило ще й сьогодня незбагненої глибини Його духа, і мірило чудової ширини його поетичного овиду, і мірило його любови до України, для якої істнувало тільки одно: **Всежертва за Рідний Край.**

„За неї душу погублю!"

За Неї, за світ тихий, за край милий — за Україну.

І от, здавалосяб, що сьогодня, в сімдесятьліття після Смерти Того, що своїм Словом розбудив у нас, вікових кріпаків, свідомість нації великого народу, наші 40-міліонові ряди, обєднані всеціло до всежертви в визвольнім бою за Рідний Край. Але хіба це так? **Хіба мало в нас нині тих, що в безпримірнім упідленні вислугуються саме тому Москалеві, тим лютим нащадкам Первих і Вторих, що розпинають нині по талмудам Леніна й Маркса Україну може ще страшніше, ніж царі, бо на їх лобах маски Спасителів світа?** І що в кожну хвилю готові повторити за М. Хвильовим, що „Шевченко навчив нас писати вірші, сентиментальничати „по катеринячи" та будувати по „гайдамачому"? — Ну, щож —

„Помагайтеж, недолюдки,
Матір катувати...!"

(„Розрита могила", 1843).

IN PURSUIT OF LIBERTY AND KNOWLEDGE.

TARAS SHEVCHENKO ON HIS OWN CHILDHOOD AND ADOLESCENCE.

(During his stay in St. Petersburg, in 1860, Taras Shevchenko, the greatest poet of Ukraine, was requested by the editor of the Russian magazine "Narodnoye Chtyenie" to write a short autobiography. Shevchenko complied with the editor's suggestion and in some three thousand words depicted his childhood and adolescence. This autobiography has been translated into many languages and has become something of a classic; there is hardly in the entire literature of the world another document which presents more strikingly what superhuman efforts were necessary in the times of serfdom for a serf to attain personal liberty and enligtenment).

I am the son of peasant serf, Gregory Shevchenko, and was born on March 9, 1814, in the village of Kirilivka, in the district of Zvenihorod, in the province goverment of Kiev, upon my lord's estate. When I was eight years old, I lost both my father and my mother and was received into the family of the parish clerk as student servant.

Such students are treated by the parish clerks like children whom their parents and local authorities have apprenticed to tradesmen. Their master has unlimited authority over them. They are their slaves. They must perform every kind of menial household duty and do the bidding not only of the master himself but also of his servants as well. I leave it to your imagination to picture all the things my parish clerk found for me to do. He was a brutal drunkard. I was in state of servitude, without having a single person in the world who cared for me or took the slightest interest in me. In spite of this, however, I managed to pick up, in the course of a couple of years some knowledge of the violin, of arithmetic, and the Psalter. When I had made this much progress, the clerk proposed that I should read the Psalter in his place at peasant funerals; and was so gracious as to let me keep the ten kopeks usually paid for that service. This help left my morose master more leisure for carousing with his bosom friend, Jonas Limer. When I got back from my burial services, I usually found these precious companions dead to the world with drink.

My parish clerk was as brutal to his other pupils as he was to me, and we all hated him beyond measure. His capriciousness and cruelty taught us to deceive him, and to do him injury whenever possible. We played all sorts of scurvy tricks on him.

This was the first despot whom I learned to know. He taught me the inextinguishable hatred I have ever since felt for the tyranny and domination of one man over another. My childish heart was wounded and shocked at every turn by this despotic schooling and hardened itself against the world, the way the hearts of helpless men always harden themselves until at length, patience ends and vengeance and flight ensue. One day when I found him lying in a drunken sleep, I seized his own rod and applied it to him with all my childish strength in repayment for his cruelty to me.

In my eyes, the most precious thing among the scanty effects of this drunken clerk was a little book illustrated with crude engravings. I either thought it no crime, or could not resist the temptation to take this treasure; and I fled with it to the little town of Lisianka.

At that place I found a new teacher in the person of an artist and deacon who, as I soon discovered, was as like my previous master in morals and general conduct, as if they were two peas. For three days I patiently toiled, carrying pails of water up the steep hill from the Tikitch river and grinding colors on an iron plate. On the fourth day, I had enough of it and fled to the village Tarasivka, to a painter clerk who had acquired some reputation in the neighborhood by his pictures of the martyr Nikita and of Ivan Vogen, the warrior. I came to this Apelles with a firm resolve to endure all the burdens of fate which seemed to me at that time inseparably connected with the pursuit of learning. But alas! The Apelles observed my left hand carefully, and bluntly rejected my appeal. He informed me, to my indignation, that I was not qualified for any trade, not even that of cobbler or a cooper.

So I gave up all hope of learning painting, even its most mediocre branches, and returned with a heavy heart to my native village. I had conceived visions of a more modest career, which charmed me on account of its very simplicity. I longed, as Homer says, to "shepherd the innocent flocks," fancying that while thus engaged, I would have an opportunity to read undisturbed my treasured stolen picture book. But I met another disappointment here. I chanced to catch the fancy of my young manor lord, who had just taken possession of his ancestral estate, and so the ragged student tramp was given a decent suit of clothes and a job as a valet.

We owe the discovery of this refining occupation in Ukraine to those civilizers from beyond the Dnieper, the Poles. Our native landowners have gradually adopted this valet institution from that source. But training the natives of this old Cossack region as lackeys is about as easy as it would be to tame Lapland reindeer as parlor pets. The landlords of the older generation had attendants — the so-called kozachki — who performed the duty of body servants, indeed, but also were musicians and fancy dancers. The Cossack liegemen played and sang merry songs of dubious import for the delectation of their lords, and dropped on their knees at a motion from his hand in the formal courtesy which proceeded the swift dance step. My new master was by descent a Russianized German. He viewed my duties from a coldblooded, practical point of view, and posted me in the corner of his antechamber, where I was ordered to stand motionless and silent, ready to bring his pipe or to pour a glass of water at his bidding. Being naturally of an untamable disposition, I speedily broke the rules by humming old Haydamak airs, or secretly copying the paintings of the old Russian school with which my master's apartments were adorned. I did my drawing with a pencil, which, let me frankly confess, I stole from the office. My master was an active man, always journeying off to Kiev, Vilna, or St. Petersburg. He invariably took me with him on these excursions so that a boy might always be at his door to bring his pipe or that sort of thing.

I cannot say that I disliked my new occupation. It is only when I recall it now that it gives me a kind of shock, like a wild, disconnected dream. Many Russians of low birth will eventually come to look upon my past as I now look upon it. While I was chasing about from one inn to other, with my master, I improved every favorable opportunity to steal a wood carving, and in this way gradually made a valuable collection. My favorites were the heroes of history: Solovev, Rozbiynik, Kulnev, Kutuzoff, Platov the Cossak, and many others. However, I was not induced to purloin these objects by mere collector's passion. What I sought was a chance to make as perfect copies of them as possible.

Once when we were stopping at Vilna, on December 6, 1829, my master and his wife attended a ball at what was called the **Ressource**. All the estate owners of the neighborhood had gathered together to observe the name day of tsar Nicholas I. The house was absolutely silent. I lighted a solitary candle in my room, spread out my stolen treasures, selected the Cossack Platov, and began carefully to copy him. Time passed without my observing it. I was already busy with the Cossack children who were tumbling around the hoofs of his horse, when the door suddenly opened behind me, and my master entered, back from the ball. Beside himself with anger, he grasped me and boxed my ears, — not on account of my artistic efforts, but because I might have set fire to the house and the whole town. The next day, he ordered the coachman to flog me, a task that gentleman performed with all due zeal.

In the spring of 1832, I was eiteen years old. As I had not proved as good a lackey as he hoped, my master yielded to my incessant pleadings and apprenticed me for four years to a master painter, a certain Shiryayeff, of St. Petersburg. This man combined the functions of a church reader and deacon with decorative painting and the painting of saints. Not being much impressed by this trinity of genius, I hurried out bright summer mornings to the St. Petersburg Summer Gardens, to sketch the statues with which Peter the Great had adorned this rectilinear landscape creation. On one of these occasions, I became acquainted with the artist Ivan Maksimovich Soshenko, whose frienship I cherish to this very day. On his advice, I tried painting from nature in water colors. Another fellow countryman and friend, Ivan Nechiporenko, of old Cossack lineage, who was likewise in the service of my manor lord, served me as a model during my discouraging early efforts. One day, my manor lord noticed a sketch of mine in Nechiporenko's possession. This pleased him so much that he had me paint portraits of several of his lady friends, for which he would pay me at times as much as silver ruble. In 1834, Soshenko introduced me to the secretary of the Art Academy, asking him to rescue me from my unhappy situation. This gentleman took up the matter with Zhukovsky, the ballad poet, who made the preliminary arrangements with my manor lord, and begged Brüloff to paint a portrait of himself which he could raffle in a lottery. The great painter at once assented, and the portrait was soon ready. These gentlemen and the Countess Welehorsky then took the matter in hand. The lottery produced 2,500 rubles, and for this price my freedom was bought on April 22, 1838.

At once I became a regular student at the Art Academy, and soon was one of the favorite scholars and companions of Brüloff himself. In 1844, I was made a "free artist."

— — — — — — — Годіть,
Смирітеся, молітесь Богу
І згадуйте один другого.
Свою Україну любіть,
Любіть її!.. Во время люте,
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть!

Т. Шевченко.

БЕЗРОБІТТЯ.

II.

ПРИЧИНИ БЕЗРОБІТТЯ.

Причини безробіття можна поділити на дві групи: особисті й суспільні. Під особистими треба розуміти такі, які залежать від самої особи і під суспільними такі, які від особи не залежать, які викликують безробіття, хочби людина й хотіла працювати.

Одною з головних особистих причин безробіття є

НЕДУГА.

Відомо, малощо не кождий чоловік хорує, і відомо, що малощо не кожда фабрична робота викликає якісь недуги в тілі робітників. Рахували свого часу, що в Америці через недугу робітники тратять пересічно 13 днів у році. Час від часу трафляються пошестні: тоді робітники тратять у році ще більше днів праці.

Певна річ, що не в кождім промислі робітники тратять через недуги однакове число днів у році; залежить се передовсім від умов праці та умов життя. Де робітники живуть серед нездорових умов, де вони не мають добрих мешкань, де вони працюють у зле вентильованих фабриках, де воздух раз дуже горячий, то знова відразу дуже холодний, де вони працюють богато годин у день, де робітнича заплата не вистарчає на відповідну скількість їди, — словом, все те, що підриває відпорність та здоровля робітника, викликує теж недуги, а тим самим посередно викликує безробіття сего робітника.

Другою причиною особистого безробіття є

НЕЩАСНІ СЛУЧАЇ ПРИ ПРАЦІ.

Рахують, що американські фабрики й майни калічать пару мілонів робітників річно. Се певно викликує немалу втрату в днях праці на рік. Втрата в заробітку теж мусить досягати грубих мілонів.

Серед тих нещасних випадків є які три чверти мілона таких, які потягають за собою втрату роботи на чотири тижні. В таких случаях дуже часто трафляється, що робітник відтак до тої самої роботи вернути не може, що він мусить шукати собі другого джабу, що за собою потягає знову втрату роботи на якийсь час.

Взагалі сі робітники, нездібні до промислової праці, становлять поважний процент серед тих безробітних, які шукають праці у звичайний час, себто коли „роботи йдуть". Кромі них є ще й другі. Передовсім умово упосліджені та божевільні, які не можуть робити навіть найпростішої роботи. Недалеко від них стоять ті, які не мають ніякого підготовання до ніякого заняття в промислі. Велике число дітий, які завчасно йдуть до праці в фабриках, так карликоватіють тілом і душею, що по осягненню дозрілого віку не можуть мірятися в якслід розвиненими робітниками.

Є теж в Америці й такі роботи, які звичайно віддається тільки молодим, недозрілим людям. Коли така людина дозріє, її з роботи викидають, а на її місце ставлять другого молодника. Викинений з роботи пробує шукати роботи й переконується, що коли він працював на добре навіть платній роботі, він тратив о стільки, що не приготовився до другої роботи та тепер не може найти ніякої роботи. Се так звані заняття на сліпій вулиці.

НЕПОМІРКОВАННЯ.

Сюди треба зачислити також і тих, що не мають сили опертися покусі алькоголю або наркотиків до тої міри, що через се стають нездібними до праці. Принайменче до постійної праці. На загал треба сказати, в Америці є немало таких занять, при котрих боси й формани добре дивляться, чи робітник є тверезий. Се передовсім такі заняття, де треба великої точности щодо часу або розмірів або щодо складників мішанини, тощо.

У других промислах дуже вважають на те, щоби робітник міг здержатися від охоти курити. Є зрештою люди, які думають, що тютюн узагалі шкодить на тілесний і умовий розвій людини. Богато підприємців має в себе такий „рул", що не приймає в себе не тільки тих, що пють, але й тих, що курять.

Як бачимо з того, навіть такі причини можуть впливати на здібність людини найти скоро роботу.

(Дальше буде).

МЕНІ ОДНАКОВО.

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні,
Чи хто згадає чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені!

Т. Шевченко.

„НА СХІДНИХ КРЕСАХ НЕ ДОБРЕ ДІЄТЬСЯ".

(Допис до „Свободи").

ПОЛІЦІЯ ЧИ КАРНІ ВІДДІЛИ?

„**Поліція** виконує в теперішну пору на „кресах" ролю немовто **„карних відділів"**. Зізнанне одного поліцая значить перед судом чи перед адміністрацією більше як зізнання 30-ти відводових свідків!

„Ще до міністра Складковського вплинула була інтерпеляція в справі **биття політичних вязнів в Мельцу,** де то поліція не лиш тих вязнів била, але і зі сходів тручала. На розправі в Мельцу окружний суд освободив селян обвинувачених за комунізм від вини і кари, а **предсідник,** оголошуючи вирок, виразно підніс, що **признання** до вини **було вимушене биттєм в пяти** і **вливаннем води до носа.**

„Дотеперішні відносини на східних „кресах" мусять бути безумовно і засадничо змінені, бо це лежить в інтересі держави. Не сміє так бути, щоби найліпші наміри чи то одиниць чи то цілих організацій трактовано як протидержавні.

„Нічого отже в тім дивного нема, що людність на східних „кресах" звертається зором на схід, бо тут у нас не знаходить заспокоєння ані своїх господарських, ані культурних, ані політичних потреб.

„Світова війна зробила це, що всі поневолені народи будьто виборолі собі **самостійність,** будьто і доси ще боряться за неї.

„Польська партія соціялістична, що стоїть на становищи **самоозначення народів,** буде боротись за права національних меншостей.

„Відповідальність за розвязанне цього так важного для одної третини людности Польщі питання мусить лежати в **руках сойму.** Лише **сойм** може це питанне розвязати, а не уряд диктаторів!" (Грімкі оплески на лавках лівиці).

Хто за послом Дзенґелевським.

Як бачимо, то посол Дзенґелевський говорив так, що не лиш українські посли мусіли йому признати рацію. І певна річ, що і від українських послів походили ті оплески, котрі послідували за промовою пепесовця. Інша річ, чи його власні клюбові товариші в роді самого маршалка Дашинського, або „оброньци Пшемисля" Лібермана — були дуже нею одушевлені.

А всеж він таки потрапив — як то кажуть — в саму головку цвяшка. **Признавати одноцілий непольський край на поталу польській самоволі** — це гріх, за котрий духи Вілсона та Клеманса певно десь тепер ночами блукають понад поліські болота.

Який матеріял урядничий?

Та звідки могла Польща роздобути матеріял, щоби ним обсадити посади воєводів, старостів, комісарів і т. ин. на тих несподівано для себе самої здобутих областях? Ріжні „обивателє" та „обивательчукі", або недобитки давних московських урядовців, очевидно десь третої чи четвертої катеґорії, бо на перші місця Москалі Поляків не пускали. Якуж вони науку з собою принесли, які приміри досі вони мали перед собою?

„Обивателє" і „обивательчукі" це люде переважно з **„домовим викшталценем"** під омофором мамунциної спідниці, зато з великим досвідом між двірською челяддю, котра — як звісно — знаходить в тім найбільшу „фрайду", щоби таких паничів якнайскорше „полово освідомлювати".

А взори до наслідування? Всілякі провінціональні російські ісправники і другі чиновники повні погорди і до всякої законности і до людського достоїнства у своїх ближних, що не носили чиновничого чи военного мундіру.

І та тічня, з **таким** ідейним баґажом попала нараз на становища майже невідповідальні, з величезними компетенціями, більшими фактично, як їх мали колись московські чиновники в тім краю. До того тих послідних бодай тесаме віроісповіданнє лучило з підчиненою їм людністю; а їх, замотеличених католицтвом, що вяже з тою бідною та темною масою селян-хліборобів, іншої віри та іншої мови?

Служба наших хрунів.

На тімсасмім засіданню соймовім, на котрім виголосив ту знаменну промову Поляк Дзенґелевський, говорив і то дуже гостро також і Українець **д-р Ладика.** Він виступив головно проти теперішного міністра справ внутрішних **Юзефського,** а то за його справки ще з часів, як був воєводою на Волині.

Юзефський! Цеж заводовий деморалізатор наших мягкохребетних волинських інтеліґентів, хоч і та його диявольська робота певно би йому не вдавалося, колиб не **поміч Петлюрівців** знакомих з ним мабуть ще з часів, коли він був віцеміністром при „Директорії" чи при Центральній Раді.

І в цім випадку показується правдою, що **ворожа сокира** не змогла би була рубати українського ліса, коли би не знайшлося **українське топорище** до неї. А так, то власне при помочи того українського топорища у виді українських ренеґатів удавалося п. Юзефському то **„взаємне культуральне пржеНікнене",** на котре він такий зарозумілий і котрому власне має він мабуть завдячувати покликанне на міністеріяльну лаву.

Про це „взаємне пржеНікнене" була вже мабуть в „Свободі" бесіда і я тут лиш мушу піднести становище посла д-ра Ладики супроти того заводового деморалізатора.

Д-р Ладика виразно зазначив, що він волів вже методи міністра Складковського, що був явним ворогом Українців, ніж тактику міністра Юзефського, котрий удає їм приятеля, а в дійсности розбиває український народ на ворожі супроти себе частини.

В обороні Юзефського почали виступати при помочи окликів посли **Богуславський** і **Сеґейда,** Українці, що — як вибрані з ласки Юзефського — належать до **„бебістів"** (то є до „безпартийнеґо бльоку вспулпраци з ржондем").

Та посол д-р Ладика зробив з ними короткий процес крикнувши до них по українськи:

„Хруні мають мовчати!"

Це помогло і вони дали собі спокій з дальшими докликами.

Клим О.

(Конець буде).

Степан Мусійчук.

РОКОВИНИ ШЕВЧЕНКА.

Близько Канева на полю
Селянин ріллю орав,
Й на могилу Тарасову
Мовчки сумно поглядав.

І щоб краще пригадати
Того, що в могилі спить,
Сів на межу спочивати
І спімнув про „Заповіт".

Так в задумах, знеможений
На хвилинку задрімав,
І на голову струджену
Дивний сон якийсь напав:

В Велику річницю у Канів преславний
Зїздились, збірались Вкраїни сини;
На Батька могилу сходились миряне,
Поклони великі принесли вони.

Зібралось міщанство і просте селянство,
Потомки козацькі з далеких степів
І гень зза границі вельможнеє панство
Пишалось у шатах проміж мужиків.

Зібралась московська вся „грязь" препогана,
Злетілось й „варшавське сміття" і погній;
Наїхали дуки „вельможні гетьмани"
І римськії слуги поклін несли свій.

І всі споминали України Батька:
Одні прославляли „Мессієм" своїм,
„Товаришем" вірним „пролетаріята",
„Червоноґвардійцем" і „друґом русскім".

Всі вони ховали своє фарисейство
За славне Шевченка Велике Імя;
Складали нещире, фальшиве поклонство,
Щоб їх шанувала вкраїнська сімя.

І всі вони крали Шевченкову славу,
Для своїх принципів вживали Його,
„Дивись, Україно!" — горлали, кричали: —
„Ми любим Шевченка й Заповіт Його!"

І всі припинали на груди лукаві
Великого Мужа маленький портрет
Й з кличем заповіту вкраїнській державі
Копали могилу і ставили хрест.

І тьмою закрилась землиця Вкраїни,
Підземний десь голос глухий загудів:
Це Батько Шевченко не витерпів кпини,
Озвавсь знов проклоном до нових катів:

„Хулителі Бога і правди святої!
Сини України й славянські брати!
За що ви знущанням до крови живої
Вкраїну невинну на кусні рвете?

„Прокляття вам тричі від люду мойого
За зраду, за брехні, за діло гидке!
Дуріть людей добрих та не дуріть Бога,
З гріхом непростимим, як Юди, вмрете!

„Я вчив вас не пертись в ворожу чужину,
Шукати там щастя Вкраїні й добра;
Казав я: немає другої Вкраїни,
Немає другого на світі Дніпра!

„Я нарід мій рідний у згоді вчив жити,
У мирі, братерстві, в любві і дружбі,
Але Україну над усе любити, —
Учив я — в найтяжчій годині-добі!

„За Неї я Бога казав все молити,
Їй усе служити і вмерти за Ню;
Врагам всім лукавим казав відплатити
За кривди й зневагу, за муки й тюрму.

„Інтернаціоналом" не був я ніколи,
Бо націю рідну цінив я над все,
Хотів я, щоб рід мій жив й правив на воли,
Мав власну державу і щастє своє.

„Свій Заповіт дав я синам й внукам вірним,
Що рідний, дідівський свій лан вони орють,
Що на Україні і для України
Живуть і всі труди для неї дають.

„І доки орати мужик ме лан рідний
З моїм заповітом у щирих устах, —
Живе Самостійність і Воля Вкраїни
І національний Соборности стяг!!!"

Шикаго, 5. березня 1930 р.

Д-р Лука Луців.

ШЕВЧЕНКІВ КУЛЬТ.

Що року в місяці березні всі Українці, „в Україні і не в Україні сущі", на широких степах України, по „городах веселюдних", на американських преріях і ген, коло Тихого океану, — сходяться в одну громаду, щоби „помянути добрим тихим словом" автора одної тільки книги, великої книги України, „Кобзаря" Тараса Шевченка. Увесь український народ збирається в цю хвилину в одну громаду, забуваючи про злободневні незгоди та міжусобиці, щоби в тіні великих Тарасових думок хоч трохи „душею ожити". Сміло отже можемо говорити про культ, який огортає особу українськокго поета. Ще раз кажу: **поета.** Чужинці, бачучи отой великий пієтизм, отой релігійний майже культ — без культу немає релігії! — біля Шевченкової особи, з подивом і пошаною дивляться на автора „Кобзаря" та його поклонників.

Мають чужинці може й більших поетів. Та чи олімпієць Ґете, чи ґеніяльний Шекспір, або й инші велити духа, були тим для свойого народу, чим Шевченко для України? Тарас мав повне право сказати про своє життя, що воно є „куском історії його батьківщини". Що дивніше! Історія його великої книги „Кобзаря" — це дальша історія України. В царстві московських деспотів та книга явно могла в цілости друкуватися щойно тоді, коли впали кайдани і з України; аж до революції московські царі розпинали „Кобзаря" разом з українським народом.

Два чи три примірники „Кобзаря" дістаються з початком 1860 років до Львова в руки молоді. І стаються еванґелієм. Як перші християне по катакомбах, так переписували собі „Кобзаря" молоді уми, читали визвольницькі поеми на тайних сходинах, — вивчували їх на память і ставали до боротьби, щоби здійсняти Шевченків заповіт. Читайте спомини про ті часи таких визначних громадян, як пок. Ол. Барвінський, Евг. Олесницький, загляньте, чим був „Кобзар" для Вол. Шашкевича, Кс. Климковича, Д. Будеволі (Тапячкевича) — а побачите, що дійсне українське відродження в Галичині датується щойно від появи „Кобзаря".

На чолі поклонників і визнавців Тарасових ідей — стояла молодь. Вона видає впертве поетів „Сон", у Львові 1865 року і два роки пізніше найбільше видання його творів. Та загалом поетові ідеї стають майном ширшого громадянства. Роковини смерти поета святкуєтьсся з початку самою молоддю по тайних гуртках. Початок тому культові дали найближчі товариші Шевченка, Куліш, Костомарів, Білозерський, які зійшлися в Петербурзі в перші роковини смерти поета, 1862. Свято це, як бачите, сталося сьогодні загально національним. Воно єднає українську сімю, розбиту на взаїмно поборюючіся атоми та заставляє призадуматися над кличами Шевченка.

Ідеї ці висловив поет перед вісімдесяти літами в „Посланію". Вони містяться в отих щирих словах:

„Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте!"

Любіть її так, як це робив ціле своє життя Т. Шевченко. Йому „однаково було", що він сам карався, та серце рвалося на кусні на саму згадку, що „лихі люде" **Україну одурять!** Поет і на тому світі, в останньому свойому вірші, бажає не раю, тільки України!

... У раю.
Неначе над Дніпром широким,
В гаю, предвічньому гаю,
Поставлю хаточку, садочок...

— — — — — — — —

Дніпро й Україну згадаєм,
Веселі селища в гаях,
Могили, гори на степах
І веселенько заспіваєм...

На цьомуж світі кликав Шевченко до поневолюваних Кавказців: „Борітеся, поборете! Вам Бог помагає!" Боротьба в рядах з залізною карністю, з мовчаливим послухом, так, як рвалися до боротьби козацькі орлята під булавою Івана Підкови. Гуртом „громадою стадить обух", бо тільки тоді певна перемога. Петро московський „розпинав нашу Україну"; та все таки не було би соромної Полтави:

„Ой, пограліб, якби були
Одностайне стали,
Та з хвастовським полковником
Гетьмана **єднали;**
Не стремілиб списи в стрісі
У Петра у свата,
Не втікаліб із Хортиці
Славні небожата,
Не спиняв би їх прилуцький
Полковник поганий,
Не плакалаб Матір Божа
В Криму за Вкраїну".

Чи пережився сьогодні Шевченко? Чи постарілися, чи полиняли його кличі? Чи вміємо ми, після вісімдесяти літ, „одностайне" стати? Чи немає між нами отих зрадників „прилуцьких полковників поганих"? (Зрадник Іван Ніс, що впустив Москалів до Батурина).

Та мимо цього, в останніх часах чути голоси, що „Шевченко пережився в Галичині". Замісць культу поета, говориться, треба би витворити культ якогось державного діяча. Кого, спитаємо ми? Хто з князів, гетьманів, чи полковників може заняти Тарасове місце? Шевченко-поет навіть **у державницькій ідеольоґії стоїть безкомпромісово** на першому місці:

„В своїй хаті своя правда
І сила і воля".

Шевченко ще не пережився. Його ідеї, особливо тепер, повинні присвічувати нам на шляху нашого історичного ходу. Треба тільки:

„Прочитати знову
Тую главу, та читати
Од слова до слова!".

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Елізабетпорт, Н. Дж.

Дня 18-го лютого 1930 р. помер трагічною смертю член тов. Запорожська Січ, від. 234. У. Н. Союза, Йосиф Лукасевич. Покійний знайшов смерть у фабриці при роботі біля пів до пятої години пополудни, коли сталася експльозія в Стендарт Ойл Компані.

Покійний умер в страшних муках, бо був спалений на вуголь недопізнання. Небіжчик Йосиф походив зі села Симаківці, повіт Городенка, Галичина. До У. Н. Союза вступив 14 листопада 1924 р. Він полишив жінку Теклю й дочку чотиролітну Анну.

Похорон відбувся дня 22-го лютого. На похорон прийшли всі члени Товариства, щоби віддати покійному останну прислугу і відпровадити тлінні останки на вічний спочинок.

Земля хай буде йому пером!

К. Пілат, секретар.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БОФАЛО, Н. Й.

Подбаймо за перепис.

Зближається день загального перепису. Надходить час, коли ми, Американські Українці здаватимемо свідоцтво своєї національної зрілости. Той іспит здаватимуть і бофальські Українці.

А для Бофала ця справа має особлившу вагу. У нас як відомо є величезне число Поляків. Цілком певно між тими, що списують, буде дуже богато Поляків. Тому нам Українцям треба особливо подбати за це, щоби ми були позаписувані як Українці.

Щоби порадитися, як це зробити, щоби освідомити весь наш загал щодо тієї справи, пожаданим булоби, щоби всі наші Товариства й Братства з Бофало, Ланкестер, Лакаванна, Н. Танаванда, Найєґера Фолс і з Блек Рак вислали своїх представників на спільні наради в справі перепису.

Ті наради відбудуться в пятницю, 14. березня, в годині 7.30 вечером, у церковній галі при 308 Филмор ст.

На тих нарадах вибереться спільний комітет.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Д. О., Шикаго, Ілл. Зверніться з запитом, чому не було в Шикаго Свята Злуки, як це було ухвалене, до Комітету і жадайте вияснення, а не до ґазети.

Нюйорчанин. Всі, що надсилають дописи, чи звіти до ґазети, домагаються, щоби помістити негайно, а ніхто не подумає, що таких вимог можуть бути десятки. І річ ясна, не можна їх виконати й тому кождий допис мусить ждати на свою чергу.

В. Х., Дітройт. Виказів жертв на місцеві цілі не поміщуємо.

Доповнення: В збірці з Бруклина пропущено: по $1: В. Палащук і А. Палащук.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

IN FAVOR OF A WEEKLY AMERICAN PAGE IN "SVOBODA."

East St. Louis, Ill., Febr., 18, 1930.

Dear Editor:

I am glad to read about the yong Ukrainians of different cities in the "Svoboda". We, young Ukrainians in East St. Louis, are very active. There are a few of us, but we work together as best we can.

I have read of the pleas for a weekly American page in the "Svoboda", the Ukrainian daily, for the younger set. We, Ukrainians of East St. Louis, are very much in favor of such a section, because it would inform us of the various sports and other doings going on among the younger Ukrainians.

About three months ago we celebrated our first anniversary of the "Ukrainian St. Mary Young People's Sodality" with a large supper at the Ukrainian Hall. The guest speaker for the evening was Rev. B. Merenkow of St. Louis.

We have our own dance orchestra which plays for all our dances and dinners. It goes under the name of "Merry Melody Makers" and is very popular in East St. Louis and vicinity.

In the near future we are expecting to organize a sport club for the boys, which will be called the "Ukes Buddies".

I hope you will publish this in the paper, for we want the rest of the Ukrainian organizations to know that we are awake in East St. Louis.

Yours truly, **Pete Korobey**.

І ЧУЖОГО НАУЧАЙМОСЬ Й СВОГО НЕ ЦУРАЙМОСЬ.

У нашій місцевости нема української школи, бо тут є мало Українців то тяжко її удержати. Але бачите по моїм письмі, що я навчилася писати по українськи, хоч не ходила до української школи. Ото навчила мене писати і читати по українськи моя мама. І хоч я маю всього 11 літ, але я вже деклямувала по українськи на концертах і грала в наших представленнях. Я дуже тим тішуся і то мені справляє велику приємність, що я вже можу читати „Свободу". Вже з тої ґазети можна навчитися читати по українськи. Це може зробити легко кожда мама з своєю дитиною, коли та дитина не може ходити до української школи. А добра дитина послухає мами. Особливо коли мама їй пояснить, що це значить:

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.

Ольга Шарик,
з Молодечого Департаменту, від. 312 У. Н. С.

ЗАБОГАТО МІСЦЯ НА ОГОЛОШУВАННЯ ЖЕРТВ.

Не знаю, чи звернув хто з читачів увагу, скільки то місця в наших часописах іде на оголошування жертв на ріжні народні цілі. Цілі сторінки заліплені нецікавими списами імен і їх жертв. На мою думку, повинна вистарчити загальна сума даної громади чи товариства. Забирати місце в часописах, і так замалих для наших потреб, є непрактичне і нецікаве. Коли часопис є призначений не тільки на важні вісти з цілого світа, але також на щось поучаючого, то давайте, хай він таким буде. Не обертаймо його на безвартісний циркуляр, який кидається до коша. Редакції є закинені статтями, які ждуть тижнями на чергу, і частенько, коли прийде на них черга, не мають вартости ізза спізнення. А колиб цього не було, громадське життя ішлоб у більшім порозумінню і скоршим темпом. Не розумію, чому властиво редакція обовязана містити ярдові списи жертв. Коли посилаємо жертви через **Обеднанне**, то воно зовсім зрозуміло, бо є контроля і Обеднанне відповідає за дані посилки. Але пощо надуживати часопису і вимагати проголошення всіх імен жертводавців? Колиб ми зрозуміли вже раз силу солідарности і стали не тільки посилати жертви через Обеднанне, але й стали його активними членами, то се далоб Обеднанню фінансову силу і тоді можнаб раз у місяць оголосити спис жертв на осібнім листочку, залученім з часописом. Такий листок повинен бути заплачений так як усякі инші оголошення.

В Галичині не бачимо оголошень жертв Рідної Школи. Вони видають листок зі списом жертв. Тому подумаймо над тим, чи не завести нам цього й в Америці й використати цінне місце в часописі на щось поучаючого.

Ірина Добуш.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, МІШІҐЕН.

Збори в справі перепису населення і Ємця.

Спільний комітет відділів У. Н. Союза та У. Р. С. уладжує в суботу, 15. марта, в Українській Хаті, під ч. 9240 Ґрейлінт Ев., на Гемтрамку, збори представників усіх товариств, братств, сестрицтв, клюбів і парохій Дітройту й Гемтрамку в справі наближаючогося перепису населення. На зборах будуть говорити теж про уладження концерту відомого українського бандуриста Ємця.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Український попис.

Від 7 років влаштовують у мішіґенськім університеті в Енн Арбор **Міжнародні Вечерки.** А отсе вже другий раз, коли Українці беруть в них участь. Перший раз співали в 1928 р. під проводом діриґента п. Атаманця, а 4 березня б. р. запрошено їх на виступ з танками.

Виступила українська ґрупа з Гемтремк під проводом п. Александра Ласька і відтанцювала „Катерину", „Чумака" та „Гречаники". На програмі було видрукуване, щоби не змушувати виконавців до повторення, бо воно не дозволене. Так і було з всіми точками крім української. Публика так довго не переставала плескати, поки українська ґрупа не повторила одного танку. Це є найкращий доказ, як наш танок припав чужинцям до вподоби. Кромі нас виступали ще такі народности: Німці, Японці, Поляки, Китайці, Ґавайці, Вірмени, Болгари, Гіндуси та Араби.

В українській ґрупі брали участь крім п. Ласька ще слідуючі: Т. Ґира, Т. Ткачук, С. Боднар, П. Безкоровайний та п-нни: Софія Демян, Софія Крушкевич, Евгенія Черній та Марія Кульчицька.

Д-р Іван Яців.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ДЖЕМЕЙКА, Н. Й.

Різдвяна коляда дітей.

Під проводом громадянина Костишина зібралося 12 дітей і пішли з колядою, щоби зібрати дещо на старий край. Добрі люде були раді малій дітворі й завдяки тому зібрано $44, які відослано до Обеднання з таким призначенням: $39 на Рідну Школу і $5 на інвалідів.

Жертвували: по $2: Е. Поріляк, Колос, М. Заборський, І. Мельничук, С. Бобик, Возьний, М. Костишин; по $1.50: М. Гірняк; по $1.00: Г. Сташків, А. Іванців, М. Біловус, Т. Миць, А. Грабар, С. Бойко, М. Лесів. Г. Гірняк, В. Сломушинський, Т. Варварчин, І. Атаманів, А. Ґенеґа, Я. Притика, М. Воркун, Бобик, С. Копечук, Т. Біловус Г. Данилюк, Й. Сенкевич, А. Фірман, М. Воробець, В. Воробець, О. Олександрович, П. Біловус.

На інвалідів: Гр. Гірняк 3 дол.; Параня Гірняк 2 дол.

ДЕНБУРН, КОНН.

Коляда на народні потреби.

Наша мала громада й цього року не лишилася позаду і сповнила свій обовязок. Братство св. о. Миколая, від. 381 У. Н. Союза, перевело коляду, з якої прийшло $29.50.

Коляду зложили: по 2 доляри: М. Зозулька і Т. Ревуш; по $1: І. Лусик, М. Ґузій, А. Ґузій, С. Сверюк, І. Стець, О. Хванда, А. Козак, І. Мідзан, Е. Хованець, П. Пливка, П. Р., Rev. John Keyko, А. Драч, М. Урґард, А. Дзубак, Р. Оліяр, Й. Вовк, М. Маркевич, Д. Іванушка, П. Наконечний, М. Лукашкевич, С. Коник, Т. Хараш, К. Семчук, І. Феш, М. Лиардге; а п. Кіяк дав 50 центів.

Крім того був уряджений баль та представленнє 1 лютого б. р. Відограли комедію „Троє до вибору", котра вийшла добре. Людей вона звеселила так, що оплескам не було кінця. Це все завдяки п. Р. Гвоздевичеви та його аматорам з Ансонії, Конн. За це комітет балю й представлення складає щиру подяку, як п. Р. Гвоздевичові так і його аматорам, а також гостям, котрі прибули з Ансонії, Конн., і околиці. Чистого доходу з балю було $45.50, а з коляди $29.50 ц. Разом $75.00.

Гроші вислано через Обеднання на такі цілі: Інвалідам $25.00; на боєву організацію $25.00; на Рідну Школу $25.00.

Оплату висилки братство покрило з власних коштів.

М. Маркевич, секр.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Запомогове Т-во „Буковина", від. 14 УНС, повідомляє всіх своїх членів, що збори відбудуться в суботу, 8-го березня, в Робітничім Домі 15 Е. 3-та ул. Початок точно в годині 8 вечером. Кождий член має явитись на збори. Всі, що мають переступні листи і нові члени також мають бути на цих зборах. Будемо принимати в члени без вступного. — М. Т. Паламарюк, фін. секр.

В школі. Учитель: Корпанчук скаже, яке враження міг мати Одисей, коли після такої довгої неприсутности й блуканини по морі вкінці вернув додому, до своєї жінки Пенельопи.

Ученик: Одисей певно подумав собі: „Шкода, вже скінчилася моя воля й свобода"!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

В. Будзиновський.

ВЕСЕЛИЙ ДВІР.

Оповіданнє.

(9)

Мама успокоювала:

— Як будеш розумна і зробиш все те, що я скажу, то та мотанина сама порозмотується. Будеш не козацькою сотниковою, але королевою!

Поцілувала доню в чоло і пішла до свого ліжка.

На другий день досвіта Димецький виправив до Переяслава полусотню з осаулом. Сам спровадився до замку і зараз приказав передати собі всі ключі, бо від тепер вже він сам був отаманом замку. Вибрав один ключ і з ним пішов до фірти, що вела в поле між замком і веселим двором. Спробував, що добрий і що замок добре ходить. Поступив до замкового шлюсаря, щоби доробив ще два такі. Шлюсар зараз взявся до роботи, сотник пішов до своїх кімнат в замку. В послідній кімнаті на цвяхах, вбитих у стіну, висіли ріжні ключі. До кождого була привязана дощинка. На дощинках були знаки, які показували, до яких дверей сей ключ. Сотник вибрав два ключі, взяв під бурку ліхтарню і вийшов на подвіре.

Головний вхід до льохів був від подвіря. Був ще один побічний при фірті по стороні веселого двора, майже цілком закритий накиданим старим матеріялом, як дошки, скрині, частини поломаних возів, бляхи і всякою непотрібною всячиною. Сотник підійшов до головного входу. Відчинив двері, переступив поріг, засвітив ліхтарню і двері замкнув за собою. Пустився вперід коритарем, по котрого боках були окремі льохи з кованими дверми. Тих дверей не замикалося ключами, а залізними засувами. В дверях були отвори з залізними решітками і тут подавано вязням харч. Тепер ті льохи були порожні. Сотник пройшов попри всі ті льохи, не зазираючи до них і зайшов до послідного. Цілий сей льох був завалений поломаним знаряддєм, поломаною зброєю. Відкинувши дещо, зробив собі приступ до одної стіни. Освітлюючи її ліхтарнею, зупинився при однім камени. Відшкробав троха глини між ним і сусідним каменем, всунув гачок з грубого дроту, обернув ним і потягнув. Камінь вилетів. У ту діру сотник всунув руку. Влізлася ціла. Воркнувши до себе „добре буде", виняв руку, заклав назад камінь і в щілинку напхав глини. Цілком не було пізнати, що хтось тут щось майстрував.

Льох з тим скритком був при другім, бічнім вході до льохів. Зараз при сім вході була фірта з замку на поле між замком і веселим двором. Сотник спробував ключі, чи добре ходять в замках льоху і фірти, і чи замки не попсовані. Все було гаразд. Куди увійшов, туди й вийшов. Коли шлюсар приніс йому готові ключі, пішов до веселого двора. Вперід зголосився до Матковичевої. Відіслали його до спальні Олени. Увійшов, і усміхнений витягнув до Олени руку з новим ключем. Вона трівожно глянула на нього і зараз, витягаючи руку до ключа, потупила очі в землю. Рука, беручи ключ, дріжала так, що ключ впав на землю. Козак підніс і подав ще раз. Мати вгадала, яка причина слабости доньки. Щоби Олена не зрадилася сама, промовила:

— Бачите? Ключ нагадав їй Татарів. Неначе би вже тепер треба було користати з того, що є ключ до замкової фірти. Татари, Оленочко, далеко від нас. Мабуть і не прийдуть сюди.

Щоби дівчину ще більше успокоїти, сотник додав:

— Має той ключ Олені вічно нагадувати татарську небезпеку і трівожити її, то чи не ліпше було би, якби я його взяв назад? Хочби Татари прийшли сюди, то нам їх нічого боятися. З Татарами дамо собі раду. Але вони й не заженуться сюди. Підуть на Переяслав і за Переяслав.

— Ключ нехай лишиться на всякий случай.

— Але я прошу сховати його добре і нікому не виявляти. Даючи його вам, я провинився проти військового права. Якби мій полковник довідався, зле було би зі мною.

— Ніхто не буде знати. Ні у вас; ні мій муж, ні Софія.

Бачучи, що Олена нині не до розмови, сотник пішов до Матковича спитати, чи ще не залишив наміру дати свій скарб до замкового скритку. Маткович відповів:

— Софійка хоче так, отже, як приймете, я буду просити вас взяти маєток Софії під вашу опіку.

То ходім зараз.

— Возьмете й Софію?

— Як схоче, то й овшім.

Маткович покликав Софійку і всі троє, кожде несучи під пахою щось закутане в полотно, пішли до саду. Задною фіртою вийшли в поле. Полем підійшли до фірти замкового муру. Димецький відчинив і повів обоє в закутину замкового подвіря, де нікого не було і ніхто не міг доглянути їх. Пропхалися проміж дошки й скрині аж до дверей, що вели до замкових льохів. Заскреготав ключ і вони щезли за дверми. Димецький показав Софійці камінь в стіні, що затулював скриткову печеру. Вона сама, поучена ним, відоймила затулу, сама вклала в діру свій скарб і сама закрила. Виходячи з льоху, сама замнула двері. Також сама відчинила і замкнула фірту і ключ подала Димецькому. Димецький озирнувся, чи в полі нема кого і каже:

— Возьміть оба ключі: від фірти і від льоху. Як зі мною що станеться, то вже знаєте, як до вашого скарбу зайти. Тільки ключі добре сховайте і нікому не скажіть, що вони у вас; ні мині, ні Олені!

*

Дім в саді веселого двора був незамешкалий, але готовий в кождій хвили приняти найвибагливіших мешканців. Звичайно ночували там сторонські гості, які у Матковичів лишалися через ніч. Нині Матковичева приказала службі провітрити три кімнати: дві по однім боці сіней для якогось гостя, другу по другім боці для його слуги. Мужови і Олені сказала, що під ніч мабуть прийде якийсь Вірменин, що має охоту купити дещо з її преціозів. Олена здивувалася, що мама причепурила і її кімнату. Найстаранніше причепурила оба ліжка, даючи всю постіль цілком нову, ще не уживану. Челяди приказала пильнувати, чи смерком не прийде який сторонський. Як скаже, що він золотар, то зараз завести його і хто би з ним був, до хати в саді: самого золотаря до двох кімнат; його товариша, чи товаришів до тої одної по другім боці сіней.

(Дальше буде)